

## **Tefsirlerin farklı farklı olmasının sebebi nedir? Manaların çeşitliliği nerden kaynaklıyor? Bu mesele ehli dalalet tarafında sıkça dile getiriliyor,.. Hangi kriterlere göre hareket ediliyor, bunun bir metodu var mı? Üstad bu konuda ne diyor?**

---

**Öncelikli olarak tefsir bir ilim dalıdır, usul ve metodu vardır.** Hiç bir alim veya müfessir bu temel usul ve metodun dışına keyfi ve indi mülahazalar ile çıkamaz. Çıkarsa, ümmetin ortak ve kollektif akli bu indi ve keyfi yorumları kabul etmez ve ayıklar. Tarihte bu gibi Kur'an ve sünnette uymayan keyfi ve sivri yorumlar hep kollektif tefsir akılı tarafından temyiz edilmiştir.

Tefsirlerin farklı farklı olması Kur'an ve Sünnetin yapı ve tanzim olarak buna elverişli olmasından ileri gelir. Yani Allah ve Resulü (asv) kasti olarak farklı yorumlara sebep olacak kapıyı açmışlardır. Amaç ise Kur'an ve sünnetin değişmeyen evrensel zorunlulukların dışında, yerel ve bölgesel ihtiyaçlara çözümlerin sunulması içindir. Zira dünya üzerinde yaşayan her toplumun kendi iç dinamikleri, örfleri, adetleri, gelenekleri, gereksinimleri, iklim ve coğrafi koşulları farklı farklıdır.

İşte Kur'an ve sünnet bu farklılıklara cevap ve çözüm için ayet ve hadislerde esneklik bırakmış ve yoruma kapı açmıştır ki, her toplum kendi yerel ihtiyaçlarını yine dinin iki ana kaynağında bulsun nazarları ve çözümleri dışarılarda aramasınlar. Zaten Kur'an'ın muhkem ve evrensel meselelerinde, temel itikat ve ibadetlerinde bir yorum bir esneklik kapısı yoktur, değiştirilmesi düşünülemez. Şayet değiştirilse, dinin dışına çıkmış olur.

Kur'an ve sünnetin yüzde doksanı da bu değiştirilemez muhkem sınıfına girer, geri kalan yüzde onu ise insanların farklı yaşam tarzlarına bir çözüm kapısıdır. Tabi bu çözümü üretecek Kur'an ve sünnetten hükümleri tahric ve içtihat edecek kişiler o işin ehli olan müçtehit ve müfessirlerdir.

**Kur'an ve sünnetin tefsir ve yoruma müsait yapılmasındaki ikinci büyük hikmet,** insan akıl ve fikrinin işlettirilmesi ve tefekküre sevk içindir. Kur'an çok ayetleri ile insanın akletmesini düşünmesini ve tefekkür etmesini emrediyor. Bunun için ayet ve hadisler yapı olarak çok farklı ilim ve manalara kaynaklık yapıp insan aklını hareket ettiriyor. Fikri ve akli donuklaştırıp stabile etmiyor, sürekli tekemmül ve terakki etmesi için hareket ve teşvik yapıyor. Bu yüzden üç yüz bin tefsir milyonlarca aydın ve alim insanlar yetişmiştir. Bu alanda yetişmiş yüz binler müfessir elbette bozuk ve fasit yorumlara geçit vermemek ve Kur'an ve sünnetin ruhunu rencide etmemek için yine Kur'an ve sünnetin öngördüğü kurallar içinde bir metot süzgeci oluşturmuşlardır, bu süzgece takılan keyfi ve fevri fikirlere itibar

---

edilmez.

Tefsirin sahih ve sağlam olabilmesi ancak, tefsir ilminin kaide ve kurallarına uymak ile mümkündür. Bu kaide ve kuralları da zaten Kur'an ve hadisler tayin ve tespit etmişlerdir. Yani tefsir ilminin parametreleri vardır. Bu parametrelere uymak bütün müfessirlerin görevidir. Buna uymayanlar zaten şaz olarak dışarı atılıp ayıklanır. Nasıl bugün bir fizik profesörü, fizik metoduna uygun olmayan bir görüş serdetse, fizik camiasından tepki alıp dışlanır; bir müfessir de tefsir ilmine uygun olmayan bir şaz görüşü iddia ederse tefsir otoriteleri tarafından dışlanır ve hükmü de geçersiz sayılır. Tarihte bu tip vakalar olmuştur.

Mesela Şeyh Muhammed Abduh'un Fil Suresi'nin tefsiri sadedinde ebabil kuşlarının attığı pişmiş tuğladan taşları, bulaşıcı hastalık olan çiçek hastalığına tefsir etmesi ayetin zahiri manasına uygun olmayan bir tefsir olmasından kabul görmemiştir. Kur'an ayetlerin zahiri manasını inciten Hurufi tefsirler müfessirler tarafından reddedilmiştir.

Üstad, tefsirin sınırlarını tespit etmek ve itikadi açıdan tefsirin hükmünü beyan sadedinde şu ifadeleri kullanır:

**"S - Kur'ân, zaruriyat-ı diniyedendir. Zaruriyatta ihtilâf olamaz. Halbuki müfessirlerce verilen ayrı ayrı mânâların bir kısmı birbirine muhaliftir."**

**"C - Azizim! Kur'ân'ın herbir kelâmı, üç kaziyeyi müştemildir."**

**"Birincisi: Bu, Allah'ın kelâmıdır."**

**"İkincisi: Allah'ca murad olan mânâ, haktır."**

**"Üçüncüsü: Mânâ-yı murad, budur."**

**"Eğer Kur'ân'ın o kelâmı, başka bir mânâyâ ihtimali olmayan muhkemattan olursa veya Kur'ân'ın başka bir yerinde beyan edilmişse, birinci ve ikinci kaziyeleri aynen kabul etmek lâzımdır ve inkârları da küfürdür."**

**"Şayet Kur'ân'ın o kelâmı, başka bir mânâyâ ihtimali olan bir nass veya zâhir olursa, üçüncü kaziyeyi kabul etmek lâzım olmadığı gibi, inkârı da küfür değildir. İşte, müfessirlerin ihtilâfları, ancak ve ancak şu kısma aittir."**

**"İhtar: Mütevatir hadisler de, bu hususta, âyetler gibidir. Yalnız birinci kaziyeye, teemmül yeridir. Çünkü □□□□ ile işaret edilen hadisin hakikaten hadis olup olmadığına tereddüt yeri vardır."(1)**

---

(1) bk. [İşaratü'l-İ'caz, Bakara Suresi 6. Ayetin Tefsiri](#)